

Dag Hareide på feil mobbespor

Av ERLING ROLAND

*Professor, leder for Senter for atferdsforskning,
Universitetet i Stavanger*

Dag Hareide retter meget hard kritikk mot det arbeidet som gjøres innenfor rammen av «Manifest mot mobbing». Partnerne bak manifestet er de statlige myndighetene ved statsministeren, Kommunenes sentralforbund, Barneombudet, Forelderorganisasjonen og Utdanningsforbundet. Han harseierer over den «norske mobbediskursen», og han tror ikke på forskning som viser en reduksjon på ca. 30% de siste tre årene. Jeg synes denne kritikken er både ukvalifisert og usaklig.

Statsminister Bondevik refererte nedgangen på 30% i et foredrag under konferansen Manifest mot Mobbing 23. september. Hareide har gått friskt ut, og insinuert at statsministeren valgte den statistikken som passet hans kampanje best. Dette er feil. Bondevik refererte resultatene fra den eneste serieundersøkelsen på landsrepresentative utvalg over en lang tidsperiode om mobbing i Norge. Denne spørreundersøkelsen er utført av Senter for atferdsforskning fire ganger, i 95, 98, 01 og 04 på landsdekkende utvalg elever i grunnskolen. Eksakt samme metode ble brukt hver gang, og 2000 elever eller mer svarte anonymt i hver av undersøkelsene. Fra 95 til 01 økte dessverre omfanget av mobbing jevnt med ca. 70%. Fra 01 til 04 ble mobbingen redusert med ca. 30%.

Hareide har ironisert kraftig over selve metoden for å måle omfanget av mobbing i skoleverket, som altså er anonyme spørreskjema til elevene. Dette er i beste fall uvitenhet om forskningsmetode. Når hensikten med en undersøkelse er å berekne omfanget av et fenomen i store grupper, for eksempel elevene i norsk grunnskole, er spørreskjema den metoden som forskere over hele verden oftest foretrekker. Særlig underlig er metodekritikken fra Hareide, når han refererer og godtar resultater fra Danmark om mobbing blant elever og norsk forskning om lærere som mobber, der nettopp spørreskjema metoden er brukt i alle tilfellene. Hareides kritikk av forskningsresultatene er lite tillitsvekkende, og det samme gjelder hans harde angrep på selve arbeidet mot mobbing i skolen.

Han omtaler syrlig de to store anti-mobbeprogrammene, som brukes i Norge og støttes av myndighetene. Dette er Zero, programmet til Senter for atferdsforskning, og Olweus-programmet. Disse forskningsbaserte programmene er litt forskjellige, men de har også mange likhetspunkter. Han tegner en karikatur av Olweus-programmet, ved kort og godt å si at det består av «isolering og ydmykelse» av plageren. Deretter angriper han i klassisk stil den feilaktige karikaturen. Han burde vite at begge programmene har en bred forebyggende del, som består av holdningsskapende arbeid og utvikling av et godt miljø. De har også velprøvde og etisk godt begrunnede prosedyrer for å stoppe mobbing. I prinsippet går dette ut på at lærere eller andre voksne på skolen sier tydelig fra til plagerne og varsler foreldrene, samt en beskyttelse av mobbeofferet. I de aller fleste tilfellene stopper da mobbingen. I de harde og alvorlige unntakene anbefaler Zero at plageren blir konfrontert med noe ubehagelig og logisk, for eksempel å nektes adgang til skolegården i friminuttene en periode. Begge programmene gir klar nedgang i mobbingen når de brukes slik de skal, og skolemiljøet blir vennligere. I tillegg til dem som bruker et av programmene, rapporterer et stort flertall av skolene i Norge sterkere innsats mot mobbing. Våre bakgrunnsopplysninger viser også at viktige prinsipper i programmene er fanget opp i store deler av skoleverket. Dette kan være en vesentlig forklaring på den klare og gledelige nedgangen i mobbingen.

Hareide har framstilt Norge i svært negative og ironiske vendinger når det gjelder forskning om mobbingens psykologi og tiltak. På OECD-konferansen «Taking Fear out of Schools» i Stavanger i 2004, fremhevet verdens ledende forskere entydig Norge som det ledende land i verden når det gjelder forskningskvalitet, tiltak og nasjonal politikk.

Dag Hareide titulerer seg som «Leder i Nordisk Forum for Megling og Konflikthåndtering», og han anbefaler megling som hovedmetode for å stoppe mobbing. Også her avslører han helt tydelig sin manglende kunnskap. Megling kan selvsagt brukes for å løse konflikter, men mobbing er ingen konflikt. Mobbing er gjentatte overgrep mot en som ikke kan forsvare seg. Dersom en bruker megling i slike saker, er faren overhengende for å bringe mobbeofferet i en håpløs og ydmykende situasjon. I tillegg sier en underforstått at den som blir mobbet, har mye av skylden selv. Dette er i prinsippet like galt som å mekle i saker der en kvinne blir mishandlet av en mannlig partner eller når et barn blir misbrukt seksuelt. Hareide burde også vite at de som har ledet meglingsmetoden i norsk skole, helt klart sier at den ikke skal brukes for å stoppe mobbing, og at det ikke finnes dokumentasjon på at megling reduserer omfanget av dette problemet.

I beste fall har Hareide misforstått grovt, i verste fall markedsfører han seg selv og sin organisasjon som alternativ til det gode arbeidet svært mange skoler nå gjør. Statsministeren har ikke fusket med tallene, og reduksjonen betyr at ca. 15 000 færre elever blir kronisk mobbet på skolen. Myndighetene og skoleverket er på rett spor og fortjener stor anerkjennelse, selv om mye gjenstår.

Erling Roland

Senter for atferdsforskning

Universitetet i Stavanger

4036 Stavanger

tlf. 51 83 29 00

E-post: erling.roland@uis.no